

Veřejné nástroje na podporu restrukturalizace v Evropě

Shrnutí

Úvod

Zpráva Evropského monitoru pro restrukturalizaci (ERM) za rok 2011 představuje novou databázi podpůrných opatření veřejných a sociálních partnerů určených k předvídání a řízení restrukturalizace v zemích EU-27 a Norsku. Ačkoli má restrukturalizace hospodářských a lidských zdrojů ve prospěch produktivnějších a rentabilnějších činností zásadní význam pro dynamiku evropského hospodářství, může s sebou nést obtíže pro zaměstnance. Proto je nezbytné, aby příslušné instituce a politiky nejen usnadňovaly potřebné strukturální změny, ale aby také sloužily ke zmírnění negativních dopadů, které může následná úprava trhu práce mít pro podniky i zaměstnance. K dosažení tohoto cíle existuje velmi mnoho druhů nástrojů, které lze pro restrukturalizaci využít. Tyto nástroje by měly zahrnovat předvídání i řízení změn a řešit potřeby zaměstnanců i zaměstnavatelů, přičemž zároveň budou obsahovat prvky téměř z celé sféry sociálně-ekonomické politiky.

Politické souvislosti

Rozsáhlý výzkum a analýzu politiky v této oblasti provedla například Evropská komise, evropští sociální partneři a Mezinárodní organizace práce. Toto úsilí vyústilo v četné případové studie, příklady správné praxe a zprávy o politikách, z nichž celá řada byla představena na workshopech a seminářích v rámci Evropy. Uvedená předchozí práce představuje pro databázi ERM významný vstup. Přidaná hodnota této iniciativy spočívá v systematizaci a klasifikaci velkého počtu těchto nástrojů a v jejich prezentaci v logickém a přístupném formátu, který různým politickým činitelům umožní důsledně a ze srovnávacího pohledu zkoumat tuto rozsáhlou škálu nástrojů politiky.

Klíčová zjištění

Pomocí nejrůznějších vlastních i jiných zdrojů zaměstnanci nadace Eurofound v období od jara roku 2009 do jara roku 2011 na základě výzkumu sekundárních údajů (přezkum literatury a dokumentace, vyhledávání v databázích a na internetu, účast na seminářích, konferencích a workshopech atd.) určili, shromáždili a kategorizovali téměř 400 významných nástrojů restrukturalizace. Koncem roku 2010 a počátkem roku 2011 tyto nástroje ověřila jako aktuálně používané síť evropských observatoří nadace Eurofound. Pro aktuální databázi nástrojů podpory nejsou brány v úvahu právní předpisy týkající se postupů při propouštění zaměstnanců pro nadbytečnost, odstupného apod., plánuje se však, že budou shromážděny a uspořádány v budoucnosti. Databáze nemůže poskytnout ani vyčerpávající seznam všech dostupných opatření. Bude však průběžně aktualizována, jakmile budou k dispozici nové informace. Lze ji pojímat jako soubor sdružující náměty pro veřejné a soukromé subjekty rozhodování, které se potýkají s restrukturalizací. Další nedostatek spočívá v tom, že v důsledku metodických omezení se databáze určitým způsobem zaměřuje na vnitrostátní nástroje (spíše než na nástroje na regionální a místní úrovni, ačkoli i některé z nich jsou do této databáze zahrnuty) a na hlavní programy doplňované přístupy, které byly považovány za zvláště inovativní nebo nestandardní.

Stejně jako předešlé výroční zprávy ERM i tato zpráva uvádí přehled činností v oblasti restrukturalizace v Evropské unii. Za období 18 měsíců od prvního čtvrtletí roku 2010 do druhého čtvrtletí roku 2011 byly zaznamenány podrobné údaje o více než 1 800

případech rozsáhlé restrukturalizace. Oznamené ztráty pracovních míst dále v každém čtvrtletí převyšovaly počet nově vzniklých pracovních míst (shodně s vývojem od prvního čtvrtletí roku 2008), ačkoli míry restrukturalizační činnosti jsou daleko nižší v porovnání se čtvrtletími v době vrcholu krize na konci roku 2008 a počátku roku 2009. Na úrovni odvětví byl nejvýznamnějším vývojem prudký nárůst oznamovaného úbytku pracovních míst ve veřejné správě. Na toto odvětví připadalo téměř každé třetí zaniklé pracovní místo a odvětví tak nahradilo zpracovatelský průmysl jakožto jednotlivé obecné odvětví nejvíce postižené úbytkem pracovních míst v důsledku restrukturalizace v letech 2010–2011. V pozadí stojí škrty veřejných výdajů a obecná úsporná opatření. Vlády členských států se snažily o nápravu svých rozvah po mimořádných zásazích z let 2008–2009, které měly zachránit bankovní/finanční systém, i po ničivých následcích návazné recese.

Ačkoli tyto skutečnosti měly zřejmě vliv na zaměstnanost na úrovni centrální státní správy a místní samosprávy (zvláště v zemích nejvíce postižených recesí, jako je Lotyšsko, ale i ve větších členských státech, jako je Spojené království a Francie), v ostatních převážně státem financovaných odvětvích, například ve zdravotnictví a školství, zaměstnanost nadále rostla jak během recese v letech 2008–2009, tak i po ní. Podle údajů průzkumu pracovních sil Evropské unie došlo ve zdravotnictví v EU-27 v období od prvního čtvrtletí roku 2008 do prvního čtvrtletí roku 2011 k čistému nárůstu o téměř 1,5 milionu nových pracovních míst (+7 %).

Úbytek pracovních míst se během recese soustředil do zpracovatelského průmyslu a stavebnictví, avšak v některých zpracovatelských pododvětvích existují i doklady o oživení do poloviny roku 2011. K obnově určité části pracovních míst zaniklých během recese došlo ve špičkových technických pododvětvích,

například ve výrobě zařízení pro automobily/dopravu, počítačů/elektroniky a elektrických zařízení, jakož i v potravinářském průmyslu. Zaměstnanost ve stavebnictví však nadále klesala. V období posledních 12 měsíců došlo k poklesu o více než 2 %, protože slabé oživení v tomto odvětví citlivém na hospodářský cyklus nenabídlo mnoho příležitostí k růstu.

Výsledky na trhu práce v posledním roce vykazovaly dramatické rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Některé z členských států, které byly během recese nejhůře postiženy, zaznamenaly povzbudivé známky oživení. Jednalo se o nárůst zaměstnanosti ve všech pobaltských republikách, přičemž počet estonských pracovních sil vzrostl o více než 5 %. Podobně severoevropské „jádro“ tvořené Německem, Polskem a Švédskem a sousedními státy po recesi znovu vykazovalo poměrně nedotčené trhy práce. Souběžně s tím se však problémy státního dluhu některých členských států eurozóny zjevně přenesly i na příslušné trhy práce v Řecku, Irsku a Španělsku, kdy každá z uvedených zemí zaznamenala další pokles zaměstnanosti. Také Slovinsko a Bulharsko se ocitly na pomalejší koleji dvourychlostního evropského trhu práce.

Shrme-li výsledky z obou stran dvourychlostního evropského trhu práce, nárůst pracovních míst o něco více než 1,3 milionu v EU-27 v období od prvního čtvrtletí roku 2010 do prvního čtvrtletí roku 2011 je jen o málo lepší než hospodářské oživení bez jakéhokoli přírůstu pracovních míst, kdy v předcházejících dvou letech došlo k zániku 5 milionů pracovních míst. A existují dobré důvody k obezřetnosti, pokud jde o vyhlídky v oblasti zaměstnanosti v Evropě pro nadcházejících 12 měsíců.

Další informace

Zprávu „Public instruments to support restructuring in Europe“ (Veřejné nástroje na podporu restrukturalizace v Evropě) naleznete na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1165.htm>

Databáze nástrojů podpory je k dispozici na adrese <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/supportnastrojs/>

V případě zájmu o další informace se prosím obraťte na Irene Mandl, vedoucí výzkumu, ima@eurofound.europa.eu